

ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання однією з найгостріших проблем є регулювання сільського ринку праці з метою скорочення безробіття, підвищення рівня зайнятості і якості життя сільського населення. При переході економіки України до ринку виникла низка проблем, що призвели до скорочення сільськогосподарського виробництва, збільшення кількості вивільнених працівників і звуження сфери використання праці селян у підприємствах аграрного профілю. На сільському ринку праці виправити ситуацію можливо лише на основі регулюючої діяльності економіки. У сучасній економіці держава регулює законодавчо умови праці й відпочинку, режим робочого часу, визначає мінімальний час робочого тижня, мінімальний рівень заробітної плати тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливе значення для розробки наукових досліджень щодо державної політики на регіональному ринку праці, зокрема зайнятості сільського населення, які сприяли розробці цієї теми, мають праці вітчизняних учених: Л.І. Безтелесної [1], Д.П. Богині [2], В.В. Вітвіцького, С.О. Гудзинського [3], І.С. Кравченко [5], В.М. Островерхова [6], О.М. Ціхановської [8] та ін. Однак у цих наукових дослідженнях недостатньо розкриті основні механізми державного регулювання зайнятості сільського населення.

Постановка завдання. Метою дослідження є розгляд наукових підходів щодо розкриття державної політики на регіональному ринку праці та визначення на цій основі авторського бачення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регулююча функція держави полягає в тому, щоб максимально наблизити попит і пропозицію робочої сили на ринку праці, врегулювати його кількісні і якісні складові. Багато авторів (С.О. Гудзинський, І.С. Кравченко [4; 5]) представляють державне регулювання за допомогою інструментів: працевлаштування, підготовка і перепідготовка кадрів, розвиток гнучкого ринку праці, правове забезпечення, соціальна підтримка.

Держава, крім законодавчих важелів, повинна грамотно використовувати й економічні, такі як, з одного боку, оподаткування підприємств і громадян, а з другого – виплати пенсій, цільових субсидій, стипендій, допомоги з безробіття.

Таким чином, можна сказати, що ринок праці – це не тільки сфера протистояння робітників і роботодавців, а й сфера активної участі держави в ролі посередника. Нині державна система регулювання ринку праці переслідує ціль: досягнення і підтримка ефективної зайнятості населення, що допускає безробіття в соціально прийнятних межах.

Щодо регіональної політики, то логічно доцільно активізувати ті її складові, що забезпечуватимуть розвиток пріоритетних видів економічної діяльності в регіоні, також територій, які цього потребують. На Львівщині такими є малі міста, гірські та сільськогосподарські райони, колишні шахтарські поселення. Також варто визначити ті види діяльності, що в змозі забезпечити роботою населення конкретної території. Таким чином відбуватиметься узгодження кількісно-якісних характеристик попиту і пропозиції праці. Конкретним прикладом є розвиток інфраструктури сільських поселень задля подолання безробіття на селі [9, с. 137].

Інноваційна політика у певному сегменті тісно пов'язана з освітньою та повинна, на наше переконання, виступати пріоритетом у державному регулюванні ринку праці. Розвиток фаховості освіти у значній мірі сприятиме подоланню молодіжного безробіття. Це означає скерування освітніх програм у вузьку спеціалізацію з одночасною можливістю швидкого перепрофілювання;

водночас потрібно розвивати активність майбутніх випускників у керунку самопошуку роботи, вмінню подати себе, впевненості.

Слабо здійснюється взаємодія державної служби зайнятості з регіональними структурами виконавчої влади і управління. У сучасних умовах важливого значення набуває тісна взаємодія регіональних служб зайнятості із закладами освіти, професійного навчання і перепідготовки кадрів. Необхідно зазначити, що в ній недостатньо визначені основні елементи державного регулювання ринку праці. Це стосується законодавчої бази, органів зайнятості і їх статусу, джерел фінансування і переліку необхідних заходів.

Цілями і завданнями центру зайнятості і працевлаштування, як показують дослідження, є наступні:

- контроль за дотриманням законодавства про зайнятість і працю;
- сприяння розвитку малого і середнього бізнесу для створення додаткових робочих місць;
- регулювання трудових відносин;
- виплата допомоги з фонду зайнятості безробітним громадянам;
- державна експертиза умов праці.

На нашу думку, на сучасному етапі розвитку сільського ринку праці головними завданнями центрів зайнятості у цій галузі мають бути:

- проведення моніторингу ситуації на сільських ринках праці з метою інформування зацікавлених структур для прийняття більш підготовлених спільних рішень у сприянні зайнятості;
- організація професійної орієнтації сільського населення;
- проведення семінарів з обміну досвідом сприяння зайнятості сільського населення;
- організація професійного навчання безробітних громадян, що проживають у сільській місцевості, у тому числі навчання сільськогосподарським видам діяльності для забезпечення самозайнятості, відкриття власної справи з виробництва сільськогосподарської продукції, а також збору, переробки і збуту диких ягід, грибів тощо;

– організація професійного навчання безробітних громадян із сільської молоді у віці 16-24 роки, що не мають професії (спеціальності). Ці заходи піднімуть професійний рівень, конкурентоспроможність і професійну мобільність безробітних, а також молоді, сільські безробітні отримають змогу здобути професію, яка необхідна на ринку праці;

– організація роботи тимчасових навчальних пунктів для професійного навчання безробітних громадян, що постійно проживають у сільській місцевості. Таким чином, місця навчання сільських мешканців будуть наближені до місця проживання;

– надання інформаційно-консультаційних послуг для залучення безробітних громадян до підприємницької діяльності і самозайнятості. Такі заходи допоможуть сільським мешканцям розширити додаткову працю в галузі надання послуг, народних промислів і ремесел, інших видів несільськогосподарської діяльності;

– організація працевлаштування безробітних громадян, що особливо потребують соціального захисту, для створення додаткових робочих місць і залучення в трудову діяльність найменш конкурентоспроможної частини населення;

– організація і проведення громадських робіт для збереження мотивації до праці громадян, які довго не мають роботи, підтримка їх доходів;

– організація ярмарків вакансій для сільських безробітних і ярмарків навчальних робочих місць.

Насправді чинне законодавство про зайнятість не враховує реальної ситуації на ринку праці. Гарантії, що надаються безробітним, не пов'язані з попередньою зайнятістю, і вони рівною мірою поширюються на звільнених робітників і раніше не працюючих. Допомоги, що виплачуються з безробіття, частково забезпечують прожитковий мінімум, виплачуються незалежно від стажу роботи і матеріального стану сім'ї. Стимули для реєстрації в службах зайнятості населення для більшості безробітних практично зникли.

Практика показала, що в країнах з розвинутою ринковою економікою в службах зайнятості реєструється приблизно 30% безробітних. Решта шукають

роботу самостійно через друзів, родичів, сусідів і через засоби масової інформації [7].

Опитування, що проводилось серед сільських безробітних, доводить, що 85,7% респондентів впевнені, що центр зайнятості допоможе їм у пошуку роботи, а решта не впевнені. Більше половини респондентів вважають, що законодавство із забезпечення зайнятості не відповідає потребам сьогодення (табл. 1).

Таблиця 1

**Оцінка респондентами ефективності роботи центрів зайнятості із
працевлаштування безробітних**

Питання анкети	Респонденти	
	осіб	%
Чи вважаєте Ви, що Центр зайнятості допоможе у пошуках роботи		
так	138	85,7
ні	14	8,7
інші варіанти відповіді	4	2,5
утримались від відповіді	5	3,1
Чи задовільним є законодавче забезпечення зайнятості населення?		
задовільне	72	44,7
недостатнє	71	44,1
незадовільне	14	8,7
утримались від відповіді	4	2,5
Всього	161	100

* Джерело: розраховано на основі проведеного автором анкетування сільських мешканців Тернопільської області.

Оцінюючи надання послуг центру зайнятості, використовують систему взаємопов'язаних показників, що характеризують кінцеві результати їх роботи. Нами уточнені і доповнені деякі критерії оцінки районних служб зайнятості:

– рівень організації працевлаштування незайнятого сільського населення (визначений як відношення працевлаштованих за допомогою центру зайнятості до загальної кількості прийнятих на роботу в цілому в області і до загальної кількості незайнятих трудовою діяльністю громадян, що звернулись на рахунок працевлаштування);

– рівень хронічного сільського безробіття (що визначається як частка безробітних з тривалістю пошуку роботи понад один рік загальній кількості безробітних);

– рівень працевлаштування сільських безробітних (частка працевлаштованих за допомогою служби зайнятості в загальній чисельності знятих з обліку безробітних);

– рівень задоволення заявлених у службу зайнятості потреб робітника (частка працевлаштованих за допомогою центра зайнятості в загальній кількості заявлених робочих місць);

– рівень організації тимчасової працевлаштованості сільської молоді у віці 14-18 років (частка громадян вказаного віку, що проживають у сільській місцевості, тимчасово працевлаштованих службою зайнятості, у загальній чисельності сільського населення у цьому віці);

– рівень організації тимчасової працевлаштованості випускників закладів професійного навчання, що шукають роботу вперше (частка тимчасово працевлаштованих за допомогою служб зайнятості випускників у загальній кількості громадян цієї категорії);

– рівень перепідготовки сільських кадрів (частка осіб, які пройшли професійне навчання і перепідготовку безробітних громадян, у загальній кількості безробітних);

– рівень організації тимчасової працевлаштованості сільських громадян, що особливо потребують соціального захисту (частка таких громадян у загальній кількості тих, що особливо потребують соціального захисту);

– кількість працевлаштованих за допомогою ярмарків вакансій.

Висновки з даного дослідження. На нашу думку, пріоритети державної політики на регіональному ринку праці повинні бути наступні:

1. Виходячи із ситуації на ринку праці, у тому числі й сільському, серед головних завдань, що стоять перед центром зайнятості в галузі взаємодії з громадськістю, необхідно сформувати образ центру зайнятості, як активного помічника в пошуку і влаштуванні на роботу безробітних, на відміну від

образу центру соціального забезпечення й утримання. Центру зайнятості необхідно посилити роботу, спрямовану на запобіжні заходи, а не виконувати роль обліковця безробітних, розширювати послуги для тих, хто шукає роботу самостійно (випускники, працюючі люди, що хочуть змінити роботу тощо). Вирішення такого завдання потребує розвитку центром зайнятості всіх можливих технологій, які допоможуть бажаючим пришвидшити пошук роботи. Тому вважаємо обґрунтованим відкриття регіонального довідково-консультаційного пункту. Ціль його створення – наблизити джерела отримання роботи до потенційних клієнтів служби зайнятості.

2. Дуже важливо розробити заходи з профілактики безробіття. На нашу думку, вони повинні здійснюватись через удосконалення інформаційної підтримки державної політики зайнятості на регіональному ринку праці і через розвиток взаємодії органів державної служби зайнятості в рамках соціального партнерства з представницькими органами робітників (регіональних і галузевих професійних спілок), працедавцями і їх представницькими органами.

Література

1. Безтелесна Л. Формування продуктивної сільської зайнятості в цілях людського розвитку регіонів України / Л. Безтелесна, М. Орлов // Україна : аспекти праці. – 2004. – № 6. – С. 8-10.
2. Богиня Д. П. Соціально-економічний механізм регулювання ринку праці та заробітної плати : монографія / Д. П. Богиня, Т. Г. Куликов, В. М. Шамота, та ін. – К. : Ін-т економіки НАН України, 2001. – 300 с.
3. Вітвіцький В.В. Населення і трудові ресурси села / В.В. Вітвіцький, С.О. Гудзинський, Т.Д. Іщенко та ін. За ред. П.Т. Саблука і М.К. Орлатого. – К.: ДОД ІАЕ УААН, 2002. – 277 с.
4. Гудзинський С. Концептуальні положення державної політики сільської зайнятості на сучасному етапі реформування аграрного сектора // Упр. сучас. містом. - 2001. - № 1-3 (1). - С. 15-20.

5. Кравченко І.С. Трудозберігаюча функція зайнятості: Монографія. - К.: Ін Юре, 1998. - 360 с.
6. Островерхов В. М. Використання зарубіжного досвіду для вдосконалення концепції зайнятості в Україні в умовах кризи / В. М. Островерхов // Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. – 2009. – № 14. – С. 62-65.
7. Ринок праці та зайнятість населення: проблеми теорії та виклики практики : кол. моногр. / Ред.-координатор М.В. Туленков. – К. : ІПК ДСЗУ, 2010. – 363 с.
8. Ціхановська О. М. Соціально-економічні проблеми використання ресурсного потенціалу села. / О. М. Ціхановська // Економіка АПК. – 2006. – № 8. – С. 131-133.
9. Яцків М.І., Гончар Г.П., Степура Т.М. Організаційно-економічний механізм формування сільського ринку праці, його тенденції та шляхи удосконалення: Монографія / За наук. ред.. М.І. Яцківа. – Львів: В-во ПП “Вежа і Ко” 2011. – 204 с.

Гончар Г.П.

ПРИОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Анотація. У статті розглянуто наукові основи досліджень щодо державної політики на регіональному ринку праці, зокрема зайнятості сільського населення. Уточнені і доповнені деякі критерії оцінки районних служб зайнятості. Визначенні основні напрямки удосконалення механізму державного регулювання ринку праці.

Ключові слова: ринок праці, зайнятість, безробіття, державна політика на регіональному рівні.

Гончар Г.П.

ПРИОРИТЕТЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ НА РЕГИОНАЛЬНОМ РЫНКЕ ТРУДА

Аннотация. В статье рассмотрены научные основы исследований относительно государственной политики на региональном рынке труда, в частности занятости сельского населения. Уточнены и дополнены некоторые критерии оценки районных служб занятости. Определены основные направления совершенствования механизма государственного регулирования рынка труда.

Ключевые слова: рынок труда, занятость, безработица, государственная политика на региональном уровне.

Nonchar H.P.

PRIORITIES OF PUBLIC POLICY ARE AT THE REGIONAL MARKET OF LABOUR

Annotation. In the article scientific bases of researches are considered in relation to a public policy at the regional market of labour, in particular to employment of rural population. Some criteria of estimation of district services of employment are specified and complemented. Determination basic directions of improvement of mechanism of government control of labour market.

Key words: a labour market, employment, unemployment, public policy on regional level.